

Atria Eesti Aktsiaselts
Frank Kutter OÜ
Vasula Lihatööstus OÜ
Maag Food OÜ
Osaühing Mulgi Lihakarn
Osaühing Kõpsta Seafarm
Eesti Tõusigade Aretusühistu

Teie: 15.08.2025

Meie: (kuupäev digiallkirjas) nr 7.2-2/2447-1

Ühispöördumine seoses sigade Aafrika katkuga: rahastuse tagamine

Austatud koostööpartnerid

Täname Teid pöördumise eest, milles tunnete muret sigade Aafrika katku (edaspidi *SAK*), leviku pärast Eesti seakasvatustevõtetes. Olukord seakasvatusektoris on erakordselt halb, kuna SAK on jõudnud juba 11 seakasvatustevõttesse ja seetõttu on hukatud üle 55 000 kodusea, ehk ca 20% kogu Eesti koduseapopulatsioonist. Tegemist on viimase 10 aasta kõige ulatuslikuma puhangu ja majandusliku kahjuga selles sektoris. Nõustume, et SAK tõttu ei kannata mitte ainult loomapidajad, vaid ka lihakäitlustevõtted ning lõpuks ka tarbija, kelle toidulauale ei pruugi jõuda enam Eesti päritolu sealiha.

Pöördumises toote välja, et hetkel on lihakäitlustevõtete taudikahjude hüvitamine ebavõrdne võrreldes loomapidajatega. Kui loomapidaja ettevõttes on kinnitatud SAK, siis tuleb pädeva asutuse korralduse alusel hävitada lihakäitlustevõttes kogu toodang, mis on olnud kokkupuutes tabandunud farmist pärinenud toormega, kuid seda riik ei hüvita. Veterinaarseaduse § 67 võimaldab loomapidajal taotleda taudikahjutoetust ja taudist tulenevad kahjud kaetakse seaduses ettenähtud metoodika alusel. Taudikahju hüvitamine ei laiene aga lihakäitlustevõtetele. Veterinaarseaduse muutmine antud juhul ei ole abiks, sest loomatauditõrjega tekitatud kahju hüvitamine lihakäitlustevõtetele on riigiabi ja selle andmine peab toimuma Euroopa Liidu õiguses ettenähtud korras. See, millist liiki kulusid võib liikmesriik ettevõtjale hüvitada, määratletakse liidu riigiabi andmist reguleerivates õigusaktides.

Riigiabi andmist reguleerub Euroopa Liidu toimimise leping, mille artiklid 107-109 käsitlevad Euroopa Liidus kehtivaid riigiabi põhimõtteid. Nende artiklite kohaldamiseks on mh kehtestatud komisjoni määrus (EL) 2022/2472, Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamise kohta, millega tunnistatakse teatavat liiki abi põllumajandus- ja metsandussektoris ja maapiirkondades Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamisel siseturuga kokkusobivaks¹.

¹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/HTML/?uri=CELEX:02022R2472-20231213>

Komisjoni määruse (EL) 2022/2472 artikli 1 lõike 1 punkti a alapunkti i kohaselt kohaldatakse sama määruse artiklis 26 sätestatud loomataudist tuleneva kahju hüvitamise abi üksnes põllumajandussektoris esmatootmisega tegelevate mikro-, väikese ja keskmise suurusega ettevõtjate suhtes. Põllumajanduslik esmatootmine on aluslepingu I lisas loetletud põllundus- ja loomakasvatussaaduste tootmine ilma kõnealuste toodete olemust muutva täiendava töötlemiseta. Tööstustele kehtivad horisontaalsed riigiabi reeglid, kus ei ole aluseid taudide põhjustatud kahjude korvamiseks. Seetõttu pidasime 2. oktoobril kohtumise Komisjoni esindajatega, et arutada võimalust taotleda tööstustele eraldi riigiabi luba ning laiendada erandkorras taudikahjude hüvitamist käsitleva sätte kohaldamist ka tööstustele. Komisjoni hinnangul ei ole sellise erandi tegemine tõenäoline. Selgitati, et seda saaks kaaluda üksnes äärmiselt erandlikel juhtudel, kuna põllumajandusliku riigiabi eeskirjad on suuremas osas suunatud esmatootjate toetamisele ning taudikahjusid peetakse riigiabi kontekstis tööstuste tavapäraseks äririskiks. Lõpliku selguse saamiseks esitame Euroopa Komisjonile riigiabi loa eelteatise, milles selgitame Eesti olukorda täpsemalt.

Vastavalt kehtivatele riigiabi eeskirjadele on tööstuste kahjude hüvitamine võimalik üksnes vähese tähtsusega abina ning kompenseerimiseks vajalikud vahendid tuleb leida riigi eelarvest. Lihakäitlusettevõtetele SAKi puhangu tõttu hävitatud toodangu eest riiklikku kahjude kompensatsiooni Eestis ei ole siiani makstud – loomapidajale on hüvitamine toimunud veterinaarseaduse alusel ja on lähtuvalt riigiabi reeglitest ette nähtud üksnes loomapidajatele, mitte teistele töötlejatele ega toidukäitlejatele.

Nagu eespool mainitud, arutas ReM teemat Euroopa Komisjoni vastavate ametnikega 02.10.2025 ja kohtumise käigus kinnitas Komisjon, et töötlejatele SAK-ist tingitud kahjude kompenseerimiseks puudub alus nii komisjoni määruses (EL) 2022/2472 kui ka põllumajandusliku riigiabi suunistes.

Selgitame siinkohal täpsemalt Teie pöördumise seletuskirjas esitatud väiteid:

Väide 1:

EL õigus toetab ettevõtjate võimalust saada hüvitist. Esiteks ei piira riigi korraldusega määratud tauditõrjemeetmete tekitatud kahju hüvitamist EL riigiabi regulatsioon. Teiseks näeb EL õigus ette ka võimaluse liikmesriigile taotleda liidult hüvitist oma ettevõtjatele makstud kahjuhüvitiste kompenseerimiseks.

Euroopa Komisjoni määrus 2022/2472 reguleerib lubatud riigiabi põllumajandus- ja metsandussektoris ja maapiirkondades. Vastavalt määruse artikli 26 lõike 1 järgi ei ole loomataudide tõrje ja likvideerimise puhul kulude katmiseks antav abi keelatud riigiabi. Artikli 26 lõige 3 viitab loomataudidele, mille puhul abi andmine on lubatav, mille hulka kuulub ka määruse 2016/429 artikli 5 lõikes 1 välja toodud SAK. Lisaks on artikli 26 lõikes 9 toodud, et tõrje- ja likvideerimismeetmete korral on rahastamiskõlblikud kulud teiste hulgas loomade tapmine või praakimine ja hävitamine ning nendega seotud saaduste hävitamine. Lisaks eelnevale kahele rahastamiskõlblikule meetmele sisaldab määrus teisigi rahastamiskõlblikke meetmeid. Seega ei ole EL õiguses välistatud riigi toetuste andmine lihakäitlusettevõtjatele. Ka lihakäitlusettevõtjates võib toimuda loomade tapmine või praakimine ja hävitamine ning nendega seotud saaduste hävitamine.

Selgitus:

Loomatauditõrjega tekitatud kahju hüvitamine on riigiabi ja selle andmine peab toimuma Euroopa Liidu õiguses ettenähtud korras. See, millistel tingimustel võib liikmesriik ettevõtjale kahjusid hüvitada, määratletakse liidu riigiabi andmist reguleerivates õigusaktides.

Esmaselt reguleerib riigiabi Euroopa Liidu toimimise leping, mille artiklid 107-109 käsitlevad

Euroopa Liidus kehtivaid riigiabi põhimõtteid. Nende artiklite kohaldamiseks on mh kehtestatud komisjoni määrus (EL) 2022/2472, Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamise kohta, millega tunnistatakse teatavat liiki abi põllumajandus- ja metsandussektoris ja maapiirkondades Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamisel siseturuga kokkusobivaks².

See määrus reguleerib põhiküsimuseks olevat loomahaiguste tõrje kulude ja loomahaiguste tekitatud kahju hüvitamist liikmesriigi poolt (määruse artikkel 26). Määruse (EL) 2022/2472 artikli 1 lõike 1 punkti a alapunkti i kohaselt kohaldatakse selle määruse artiklis 26 sätestatud abi üksnes põllumajandussektoris esmatootmisega tegelevate mikro-, väikese ja keskmise suurusega ettevõtjate (edaspidi VKE) suhtes.

Sama määruse artikkel 2 punkti 44 kohaselt loetakse põllumajanduslikuks esmatootmiseks aluslepingu I lisas loetletud põllundus- ja loomakasvatussaaduste tootmine ilma täiendava töötlemiseta kõnealuste toodete olemust muutmata.

Sama määruse artikli 2 punkti 45 kohaselt on põllumajandustoodete töötlemine tegevus, mille saadus on samuti põllumajandustoodete (st aluslepingu I lisas nimetatud toode), välja arvatud põllumajanduslik tegevus, mis on vajalik loomse või taimse saaduse esmamüügiks ettevalmistamiseks.

Neist sätetest nähtub, et elusloomade ostmine, tapmine ja nendest saadud aluslepingu I lisas nimetatud põllumajandustoodete müümine ei ole käsitatav aluslepingu I lisas loetletud loomakasvatussaaduste esmatootmisena ilma täiendava töötlemiseta kõnealuste toodete olemust muutmata.

Samasuguselt liigitavad ettevõtjate tegevust ka toidu käitlemise valdkonna õigusaktid. Määruse 178/2002, millega sätestatakse toidualaste õigusnormide üldised põhimõtted ja nõuded, asutatakse Euroopa Toiduohutusamet ja kehtestatakse toidu ohutusega seotud menetlused³, artikli 3 lõike 17 kohaselt on toidu käitlemise valdkonnas esmatootmiseks tootmine, pidamine või kasvatamine, kaasa arvatud saagikoristus, lüpsmine ja põllumajandusloomade kasvatamine enne tapmist ning lisatud on, et esmatootmine hõlmab ka jahipidamist ja kalapüüki ning loodussaaduste kogumist.

Eespool toodust nähtub, et põllumajanduslooma tapmine tapamajas ja selle tulemusena aluslepingu I lisas loetletud põllumajandustoodete tootmine ei ole enam põllumajanduslik esmatootmine.

Määruses (EL) 2022/2472 sätestatud põhimõtet, et loomahaiguste tõrje kulud ja loomahaiguste tekitatud kahju hüvitatakse selle määruse kohaselt üksnes esmatootjale, kinnitavad ka Euroopa Liidu suunised põllumajandus- ja metsandussektoris ning maapiirkondades antava riigiabi kohta⁴.

Suuniste jaos 1.2 riskijuhtimise ja kriisiohjamise kohta on punktis 319 selgitatud, et riigiabi andmine võib olla asjakohane toetus põllumajandussektoris esinevate teatud ohutüüpide korral, sest põllumajanduslik tegevus tervikuna on eriti tundlik riskide ja kriiside suhtes. Samas on leitud, et siiski esineb erinevusi põllumajandustoodete esmatootmisega tegelevate ettevõtjate ja põllumajandustoodete töötlemise ja nende turustamisega tegelevate ettevõtjate vahel, kuna viimastel on tavaliselt palju paremad võimalused riskide vältimiseks ning seetõttu on mõned selles jaos esitatud abiliigid ette nähtud üksnes põllumajandustoodete esmatootmisega tegelevatele ettevõtjatele.

² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/HTML/?uri=CELEX:02022R2472-20231213>

³ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/HTML/?uri=CELEX:02002R0178-20240701>

⁴ [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/HTML/?uri=CELEX:52022XC1221\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/HTML/?uri=CELEX:52022XC1221(01))

Eespool viidatud suuniste jaos 1.2.1.3, mis sisaldab sätteid loomahaiguste ja taimekahjurite ennetamise, kontrolli ja tõrje kulude ning loomahaiguste ja taimekahjurite tekitatud kahjude hüvitamist käsitleva abi kohta, olevas punktis 360 on sätestatud, et see jagu kehtib üksnes põllumajandustoodete esmatootmisega tegelevatele ettevõtjatele antava abi suhtes.

Seega liikmesriigil on määruse (EL) 2022/2472 alusel õigus hüvitada kahjud üksnes esmatootjatele. Sellist lähenemist toetab ka 2020. a halduskohtu lahend, kus Atria AS soovis SAK-i tõttu tema külmhoones oleva liha hävitamise kompenseerimist, kuid kohtumenetluse käigus loobus nõudest, sest see ei olnud õiguslikult põhjendatud.

Hävitatud loomsete toodete omanik, kellele on liikmesriigil õigus hüvitada hävitatud toodete väärtus, tuleb liikmesriigil määratleda vastavalt riigiabi reeglitele. See on sätestatud veterinaarseaduses.

SAK tõttu tekkinud kahjude kompenseerimine töötajatele on võimalik üksnes vähese tähtsusega abina vastavalt komisjoni määrusele (EL) 2023/2831. Sellisel juhul võib Vabariigi Valitsus otsustada kahju lihakäitluste ettevõttele erakorraliselt riigieelarve vahenditest kompenseerida.

Kokkuvõte:

Lihatööstustele SAKi puhangu tõttu hävitatud toodangu eest riiklikku kahjude kompensatsiooni Eestis siiani ei ole makstud – hüvitamine on toimunud veterinaarseaduse alusel ja on lähtuvalt riigiabi reeglitest ette nähtud üksnes loomapidajatele, mitte teistele töötajatele ega toidukäitlejatele.

Väide 2:

Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrusega 2021/690 loodi siseturu, ettevõtjate, sealhulgas väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate konkurentsivõime, taimede, loomade, toidu ja sööda valdkonna ja Euroopa statistika programm. Määruses on välja toodud rahastamiskõlblikud erakordsed veterinaarmedetmed teatud loomataudide vastaseks võitluseks. Määruse I lisa p 1.1 järgi on rahastamiskõlblikud erakorraline veterinaarmede, mida võetakse juhul, kui on ametlikult kinnitust leidnud mõne III lisas osutatud loomataudi esinemine. SAK kuulub III lisas välja toodud määruse 2016/429 artikli 5 lõike 1 järgi selliste loomataudide hulka.

Määruse 2021/690 lisa 1 p 1.4.1 järgi võivad rahastamiskõlblikud olla muuhulgas sellised liikmesriigi kantud kulud, mis tulenevad tapetud või hukatud loomade väärtuse hüvitamisest omanikele nende loomade turuväärtuse piires, mis oleks saadud juhul, kui nad ei oleks haigusest olnud mõjutatud. Samuti võivad rahastamiskõlblikud olla liikmesriigi kantud kulud, mis tulenevad hävitatud loomsete saaduste väärtuse hüvitamisest omanikele taudikahtluse tekkimisele või kinnituse leidmisele vahetult eelnenud turuväärtuse piires.

Määruse 2021/690 eesmärk on siseturu tõhusa toimimise tagamine. Loomataudide puhuks ettenähtud toetuste eesmärk on vastavalt artikli 3 lõike 2 punktile e aidata kaasa inimeste, loomade ja taimede tervise ja ohutuse kõrge taseme tagamisele taimede, loomade, toidu ja sööda valdkonnas, muu hulgas ennetades, avastades ja likvideerides loomataude ja taimekahjustajaid, sealhulgas võttes selleks loomade või taimede tervist mõjutavates ulatuslikes kriisilukordades ja ettenägematute sündmuste korral ka erakorralisi meetmeid, ja toetades loomade heaolu parandamist. Määrusega 2021/690 I lisas välja toodud toetusmeetmed on ettenähtud liikmesriikidele taotlemiseks.

Seega on Eesti riigil võimalik tauditõrje kahjude hüvitiste kompensatsiooni EL-lt taotleda. Tegemist on võimalusega tänu millele saab Eesti riik suuresti EL toetuse abil tagada oma ettevõtjate püsijäämine ja konkurentsivõime, võrreldes teiste liikmesriikide ettevõtjatega, kellele nende liikmesriigid tauditõrjemeetmetega tekitatud kahju hüvitavad.

Selgitus:

Määruse (EL2021/690) Artikkel 10 sätestab kindlaksmääratud toetusesaajad. Ühtse turu programmi alusel võivad ilma projektikonkursita saada toetust järgmised üksused meetmete puhul, millega täidetakse käesoleva määruse artikli 3 lõike 2 punktis e osutatud erieesmärki: liikmesriikide pädevad asutused ja nendega seotud üksused, määruse (EL) 2017/625 artiklis 92 osutatud Euroopa Liidu referentlaborid, määruse (EL) 2017/625 artiklites 95 ja 97 ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2016/1012 ⁽⁶¹⁾ artiklis 29 osutatud Euroopa Liidu referentkeskused, asjakohased rahvusvahelised organisatsioonid ning riiklikud taime- ja loomatervise referentlaborid, ilma et see piiraks määrusega (EL) 2017/625 liikmesriikidele pandud kohustust kindlustada neile riiklikele referentlaboritele piisavate rahaliste vahendite olemasolu ning tingimusel, et nimetatud riiklike referentlaborite poolt määruse (EL) 2017/625 artikli 2 kohase ametliku kontrolli ja muude ametlike toimingute läbiviimist toetavate meetmete puhul suudetakse selgelt tõendada Euroopa lisaväärtust ning et meetmete toetamiseks on programmis olemas piisavad vahendid.

Seega ei ole viitamine sellele õigusaktile asjakohane.

Väide 3:

Euroopa Kohtu 22. mai 2014. aasta otsuse C-56/13 p-s 48 on rõhutatud: „Igal juhul tuleb meenutada, et vastavalt Euroopa Kohtu väljakujunenud praktikale võib liidu seadusandja talle põllumajanduspoliitika valdkonnas antud ulatusliku kaalutlusõiguse raames leida, et on kohane hüvitada nende ettevõtete omanikele, kus loomad hävitati ja tapeti, tekkinud kahju kas osaliselt või täielikult.“ Eestis on vastu võetud määrus sigade Aafrika katku ennetamise ja tõrje täpsemate meetmete kohta, mis võiks reguleerida ka toetuste andmist puudutatud ettevõtjatele.

Selgitus:

Ingliskeelses versioonis on viidatud punktis 48 selgelt sõnastatud hüvitus farmi omanikule.

In any event, it should be observed that the Court has previously held that the EU legislature may consider, in the context of its broad discretion in the field of agricultural policy, that full or partial compensation is appropriate for owners of farms on which animals have been destroyed and slaughtered.

Seega ei ole see väide taotlust toetav.

Väide 4:

Euroopa Komisjon on võtnud vastu otsuseid liikmesriikide toetamiseks taudi oludes. Nii võttis Euroopa Komisjon Itaalia pöördumise põhjal vastu rakendusmääruse 2019/1323^[13], millega hüvitas Itaaliale osaliselt rahastamiskõlblikud kulutused, mida Itaalia tegi linnugripi vastases võitluses. Itaalia tehtud kulutustest olid EL poolt osaliselt hüvitavad ka ettevõtjate abistamiseks tehtud kulutused. Praegu kehtiva EL õiguse järgi kuuluvad SAK ja kõrge patogeensusega linnugriip mõlemad vastavalt määruste 2021/690 ja 2016/429 järgi rahastamiskõlblike taudide hulka. Seega on SAK samavõrd raske kui kõrge patogeensusega linnugriip ning liikmesriigi taotluse korral kaaluks Euroopa Komisjon toetuse väljastamist ka SAK-i puhul.

Selgitus:

Määrus lubab hüvitada linnukasvatustevõttes olnud lindude, munade jms väärtuse teatud määral. Tegemist on esmatootjate kahjudega, mida hüvitatakse ka SAKi puhul. Tegemist on

tavaprotseduuriga, kus liikmesriik esitab oma kuludokumendid ja komisjon otsustab hüvitamise.

Täname sektori esindajaid, kellega Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumil on olnud viimaste kuude jooksul väga tihe suhtlus. Oleme saanud palju ettepanekuid, mida ellu viia, et sektor oleks jätkusuutlik ning Eesti toidujulgeolek oleks tagatud. Töötame nende ettepanekutega igapäevaselt ja kaasame sektori esindajad ka edaspidi. Lisaks suhtleme edasi ka Komisjoniga võimalike lahenduste leidmiseks.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)
Hendrik Johannes Terras
Regionaal- ja põllumajandusminister

Sama:
Riigikantselei
Riigikogu maaelukomisjon
Õiguskantsler
Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium
Kliimaministeerium
Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda

Kadri Kaugerand
5646 9917 kadri.kaugerand@agri.ee

Enno Piisang
5672 7199 enno.piisang@agri.ee

Pirkko-Liisa Meius
625 6534 pirkko-liisa.meius@agri.ee